

Drovumas – prigimtinis veiksnys, saugantis nuo tapimo priemone kitam

Straipsnyje nagrinėjamas drovumo reiškinys ir jo reikšmė žmogaus lytiškumo deramam įtraukimui į asmens gyvenimą. Kadangi asmuo yra toks gėris, su kuriuo nesiderina vartojimas, asmuo negali būti vertinamas kaip vartojimo objektas ir šia prasme kaip priemonė pasiekti tikslą. Žmogus, kūniška lytinė būtybė, dėl savo prigimtino orumo yra pakviestas į deramą santykį su kitais asmenimis – meilę. Straipsnyje remiamasi krikščioniškos antropologijos samprata, teigiančia, kad žmogus yra kūno ir dvasinės sielos vienvė. Atkreipiamas dėmesys į sekso nuasmeninimo bei jo pateikimo kaip „meilės“ pakaitalo įtaką vartotojiškai lytiškumo sampratai. Išryškinamas drovumo vaidmuo, lytinį potraukį pakeliant į tikros meilės lygmenį. Drovumas ateina į pagalbą skaistumo dorybei, kurios neįmanoma suprasti atseitai nuo meilės dorybės. Skaistumo dorybė padeda išvaduoti meilę nuo vartojimo nuostatos, o sykiu ir apsaugoti patį asmenį nuo panaudojimo. Šiandien vartojimo nuostata pasidarė pavojingesnė, nes visokiais būdais yra užmaskuojama valioje, visas lytiškumo formas vadinant tiesiog „meile“. Pabrėžiama, kodėl drovumas yra būdingas tik žmogui, kad tai yra natūralus ir savaiminis siekimas, liudijantis, kaip moralinė tvarka siejasi su būties tvarka, su prigimties tvarka. Drovumas yra natūralus būdas atskleisti paties asmens vertę, kuri glaudžiai susijusi su asmens neliečiamumu, su jo nusistatymu nebūti vartojimo objektu.

The article analyses the phenomenon of sexual shyness and its meaning in the context of the appropriate integration of human sexuality into personal life. The human person is the good which cannot be seen as an object to be used therefore it cannot be considered as the object of consumption and as the means to an end. Because of his natural dignity, the human person as a corporal and sexual being is called to develop an appropriate relationship with other human beings, which is the relationship of love. The article is based on the concept of Christian anthropology that the human being is the unity between the body and the soul. It indicates how depersonalised sex and presentation of it as a substitute of “love” influences consumer understanding of sexuality. The role of sexual shyness to elevate sexual attraction to the level of real love is also highlighted. Sexual shyness goes hand in hand with the virtue of chastity that cannot be understood separately from the virtue of love. The virtue of chastity helps to liberate love from consumer attitude at the same time protecting the person from being used. Today the consumer attitude became even more dangerous because it is veiled in willpower and gives the name of “love” to all forms of sexuality. Only humans can be characterised as having the quality of sexual shyness, which is a natural and intrinsic aspiration giving witness to the fact that moral order is related to the inherent natural order. Sexual shyness is a natural way to reveal the intrinsic value of the human person that is closely related to personal inviolability and personal disposition not to be treated as an object of consumerism.

Ivadas

Žmogaus orumo pamatas yra tai, kad Dievas sukūrė žmogų dėl jo paties. Tai yra vienintelis kūrinys žemėje, norėtas dėl jo paties. Taigi Dievas norėjo manęs ne dėl savęs, bet dėl manęs paties. Todėl visada, kai kas nors manęs nori ne dėl manęs paties, kėsina į mano orumą.

Čia įžvelgiamas vadinamasis personalizmo principas, teigiantis, kad asmuo yra toks gėris, su kuriuo nesiderina vartojimas – asmuo negali būti vertinamas kaip vartojimo objektas ir šia prasme kaip priemonė tikslui pasiekti. Tačiau žmogus nebūtų laimingas, jei jo kiti tik nenaudotų kaip priemonės, jam reikia deramo ir visaverčio santykio su kitais asmenimis – būtent meilės.¹

Kadangi žmonės yra kūniškos lytinės būtybės, todėl natūralu, kad atsako į kitų asmenų lytines vertes. Natūralu, kad žmoguje kyla lytiniai troškimai, lydimi intensyvių jausmų. Šios aistros kaip tokios yra geros savyje, todėl kad jos yra žmogiškosios prigimties išraiška. Jeigu jos yra tinkamai integruojamos į asmens gyvenimą, turi daug įtakos asmens tobulėjimui. Šios aistros yra kartu ir iššūkis, nes yra galingos emocijos, neretai sunkiai pasiduodančios proto kontrolei. Todėl jos gali paskatinti traktuoti kitus žmones kaip lytinio pasitenkinimo objektus.²

Tad šio tyrimo objektas yra drovumas kaip prigimtinis reiškinys.

Tyrimo tikslas yra atskleisti drovumo įtaką žmogui ir jo prigimtinių tikslų – apsaugoti žmogų nuo panaudojimo.

Tyrimo uždaviniai:

1. Pateikti krikščionišką lytiškumo sampratą ir jos įtaką žmogaus lytiškumo deramam integravimui į asmens gyvenimą.

2. Atskleisti instinkto ir potraukio, biologinės „meilės“ ir meilės skirtumus.

3. Pabrėžti skaistumo dorybės ir drovumo ryšį bei jo vaidmenį, apsaugant asmenį nuo panaudojimo.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros sisteminio tyrimo, lyginamosios analizės ir sintezės metodai.

Instinktas ar lytinis potraukis?

Kadangi žmogus yra vienintelis protingas ir laisvas kūrinys, jame kylančias aistras labiau dera vadinti lytiniu potraukiu, o ne instinktu. Nors iš pirmo žvilgsnio šie du terminai atrodo tokie patys, instinktas yra paveldėta gyvūno reakcija, patenkinant kokį nors gyvybiškai svarbų poreikį. Svarbu pabrėžti, kad „instinktyvioje veikloje priemonės pasirenkamos visai neapgalvojus jų santykio su siekiamu tikslu. Tokia veikseną netipiška žmogui, kuris kaip tik sugeba apmąstyti priemonių santykį su tikslu ir priemonės renkasi priklausomai nuo siekiamo tikslo.“³ Dėl gebėjimo apsispręsti ir pasirinkti žmogus tampa atsakingas už savo veiksmus, todėl galima kalbėti apie lytinę moralę. Todėl lytiniam potraukiui galima suteikti kitą reikšmę, labiau tinkamą tam, kas yra žmogus. Taigi kalbėdami apie lytinį žmogaus potraukį omenyje turime ne vidinį apibrėžtų lyg „iš anksto primestų“ veiksmų šaltinį, bet tam tikrą visos žmogaus būties orientaciją, kryptingumą, susijusią su pačia tos būties prigimtimi.⁴

Žmogus, būdamas kūniškas ir kartu dvasiškas, yra pašauktas į nuolatinį tobulėjimą. Jis yra sukurtas iš meilės ir meilei. Meilė yra pagrindinis ir įgimtas kiekvieno žmogaus pašaukimas. Dėl to, kad žmogus yra ir kūniškas, ir dvasiškas, jis pašauktas mylėti kaip visumą, todėl meilė apima ir žmogaus kūną, o kūnas dalyvauja dvasinėje meilėje.⁵ Lytiškumas yra tam tikras ribotumas, vienpusiškumas. Todėl vyrui reikalinga moteris kaip jo

būties papildymas, o moteriai – vyras. Lytiškumas yra bendrystės galia, ne tik galia atlikti specifinius veiksmus.

Lytinis potraukis neturi būti nukreiptas tik į fiziologines ir anatomines kitos lyties savybes, nes šios savybės neegzistuoja atitrauktai nuo konkretaus žmogaus. Todėl lytinis potraukis – jei jis yra normaliai susiformavęs – visada natūraliai nukreiptas į patį žmogų ir jo dėka atsiranda meilės galimybė. Lytiniam potraukiui yra būdinga natūrali tendencija pereiti į meilę, būtent todėl, kad abu objektai, besiskiriantys savo lytimi, yra žmonės. O meilė būdinga tik žmogui.⁶

Paprastai tarpasmeniniai santykiai nebūtinai susiję su lytiniais santykiais, tačiau žmonių bendravime, kur visi yra lytiškai susiskirstę, pirminis yra *moters* ir *vyro* santykis. Žmogus visuomet egzistuoja tik kaip visuma, kaip dvasinės sielos ir kūno darinys, kaip lytinė būtybė, kuri visada yra vyras arba moteris. Būti vyru ar moterimi yra esmiška, o tai nulemia individo gyvenimą ir likimą. Lytis glūdi kūniškume, veikia dvasinės sielos išgyvenimus visais lygmenimis, formuoja asmenybę. Vyras ir moters yra tos pačios rūšies atstovai ir tarp jų egzistuoja lyčių vienovė, todėl negalima teigti, jog kuri nors būtų žmogiškesnė už kitą. Žmoguje egzistuoja nepalyginama abiejų lyčių tapatybė, tačiau tai nepanaikina tarp jų esamo realaus skirtumo.⁷

Biologinės „meilės“ ir meilės esminiai skirtumai

Šiandien populiarus terminas „seksas“ dažnai neturi nieko bendro su meile. „Seksas“ yra zoologinis terminas, taikomas gyvuliams ir žmogiškoms būtybėms, kai kalbama apie „meilę“ tik biologiniu požiūriu. Kadangi žmogus nėra tik biologinė būtybė, o „seksas“ susitinka tik kūnai, tokia „seksualinė meilė“ yra nuasmeninta. Tačiau seksą nuasmeninti reiškia jį atskirti nuo meilės, išlaisvinti iš įsipareigojimų⁸.

Taigi, „lytiškumas“ ir „seksas“ yra susijusios, bet kartu ir skirtingos realybės. Lytiškumas yra svarbus žmogaus kaip asmens elementas, savęs suvokimo kaip vyro ir moters esminis aspektas ir asmens ryšius su kitais įtakojančias faktorius. Todėl „lytiškumo“ sąvoka yra platesnė, tai pamatinis asmens komponentas, per kurį ir kuriame mes, kaip vyrai ir moters, išgyvename ryšį su savimi pačiais, su kitais ir su pasauliu. „Seksas“ susijęs arba su biologiniais buvimo vyru ar moterimi aspektais, arba su lytiškumo išraiška, turinčia fizines, emocines ir dvasines dimensijas, išreikštas per lytinį aktą. Tačiau žmogus – kūno ir dvasios vienis – turėtų mylėti kaip vientisas asmuo. Kiekviena mūsų kūno ląstelė turi genetinį vyro ir moters genetinį paveldą, todėl dera kalbėti apie lytiškumą ir lytinį atsaką platesniame tarpasmeniniame kontekste, o ne tik lytiniame sujaudinime ir lytiniame akte. Todėl lytiškumo ugdymas negali būti sumenkinamas tik iki specifinių veiksmų studijų ar technikų įsisavinimo.⁹

Sekso nužmoginimas įvyksta tada, kai seksas kaip fiziologinis reiškinys virsta meilės pakaitalu. Seksualinio akto metu siekiama fizinio pasitenkinimo, o ne asmenybės susiliejimo. Sekse susitinka kūnai, bet prasilenkia asmenys. Sekse individas yra savo potraukių stumiamas, o ne mylimo asmens traukiamas.¹⁰ Todėl kitu asmeniu naudojamas kaip priemonė malonumui, kuris pats tampa siekiamu tikslu. Pagaliau seksas ir negali būti vadinamas meile, nes tai tik juslių lygmuo.

Juslumas yra būdingas žmogui, vyriškas savybes turinčiam kūnui moteriškas savybes turintis kūnas reikalingas lytinio potraukio patenkinimui, iš prigimties skirtam rūšies palaikymui. Tam, kad juslumas integruotųsi į žmogaus gyvenimą, jis turi būti nukreiptas į meilę kitam asmeniui. Tam, kad lytinis potraukis pakiltų į meilės lygmenį, reikalinga skaistumo dorybė. Kai lytinis potraukis yra nukreiptas ne į lytines vertes, o į patį asmenį, kalbame jau ne apie „gryną geidimą“, bet apie geidžiamąją meilę. Akivaizdu, kad geidžiamoji meilė, matydama kitame asmenyje tai, kas yra vertinga, tai, kas yra trokštama, siekia to asmens kaip gėrio sau. Tokioje meilėje norima, kad mylimas asmuo mylintį asmenį padarytų laimingą.

Tačiau „žmogus gali save surasti tiktai nuoširdžiai pats save atiduodamas kitam“¹¹.

Geidžiamoji meilė, nors ir būdama žmogaus meilė, kada mylimas visas žmogus (o ne tik jo lytinės vertės), vis dėlto yra savanaudiška meilė. Žmogaus meilės pilnatvei būtina išeiti iš savanaudiškumo ir pereiti prie palankumo meilės. Palankumo meilei būdingas savęs atidavimas kitam asmeniui. Šioje meilėje pirmiausia norima mylimą asmenį padaryti laimingą. Taigi, kad žmogaus lytinis potraukis, sudarantis pagrindą geidžiamajai meilei, leistų pastarajai peraugti į palankumo meilę, reikalinga skaistumo dorybė.

Tiesa yra ta, kad mes negalime atskirti savęs nuo savo lytiškumo, o troškimas tai padaryti yra pražūtingas. Siekimas atplėšti mus nuo mūsų lytiškumo reiškia suskaldyti mus pačius. Viena iš tokių formų yra lytinis asketizmas, siekimas gyventi kaip belytei būtybei, kada asmuo šlykštisi lytiškumu ir jį atmeta, taip paneigdamas savo asmens pagrindą ir lytiškumą kaip dovaną, lytiškumą, apreišskiantį tiesą, kad negera žmogui būti vienam. Kita forma, atskirianti žmogų nuo jo lytiškumo, yra „playboy“ arba „playgirl“ pozicija, kada vengiama asmeninio įsitraukimo ir taip lytiškumas nuasmeninamas¹².

Skaistumo dorybė ir drovumas

Skaistus žmogus išsaugo visas jame esančias gyvybės ir meilės jėgas. Toks vientisumas užtikrina asmens vienybę ir priešinasi bet kokiame jos pažeidimui, todėl skaistumas moko susitvarkyti. Susitvarkymas savo ruožtu ugdo žmogaus laisvę.¹³ Laisvė yra būdinga tik žmogui ir tai yra Dievo atvaizdas žmoguje. Todėl „žmogaus orumas reikalauja, kad jis veiktų sąmoningai ir laisvai rinkdamasis, tai yra pats iš vidaus skatinamas ir įtikinamas, o ne akla vidine paskata arba vien išorine prievarta. Tą orumą žmogus įgyja tuomet, kai, išsivadavęs iš bet kokių aistrų nelaisvės, siekia savo tikslo, laisvai rinkdamasis gėrį ir kruopščiu darbu sėkmingai pasirūpindamas tinkamų priemonių jam pasiekti.“¹⁴

Skaistumas yra dorybė ir nuolatinis charakterio bruožas. Dorybės nėra jausmai ar veiksmai, nes jie yra kintami ir dažnai trumpalaikiai. Dorybės yra ilgalaikės ir įgyjamos ilgainiui. Dorybės yra tie charakterio bruožai, kurie įgalina žmogų daryti tai, kas yra moralu. Jos įgalina žmogų be didesnių vargų pažinti tai, kas yra gera. Taigi dorybės yra žmogaus gerų moralinių pasirinkimų tęsinys. Doro žmogaus požymis yra ne tik tai, kad jis teisingai elgiasi ir taip daro ne todėl, kad bijo ar automatiškai, bet kad tai daro laisvai ir autonomiškai.¹⁵ Dorybės dėka valia gali saugiai perimti ir paversti savą spontaniškumą, būdingą jausmams. Valia tai daro, vadovaudamasi pažinimo šviesa, perimdama tai, kas yra tikrai gera, ir geba tai pasirinkti, taip pat atmesti tai, kas yra tikrai bloga.¹⁶

Nors dorybė suteikia galią noriai daryti tai, kas yra moraliai gera, tačiau nepakanka būti tik linkusiam į moralines vertybes ir jas mėgti, bet reikia, kad žmogus valdytų savo dvasinius ir jausinius potraukius ir aistras taip, kad būtų pasirengęs daryti tą gerį, kurį vertina ir mėgsta. Todėl skaistumo dorybei reikalingas tinkamas auklėjimas, mokymas ir ugdymas. Vaikui privalo vadovauti tėvai ir auklėtojai, kad jis suvoktų moralines vertybes ir suprastų, kodėl tam tikri dalykai yra geri ir turi būti padaryti. Šio vadovavimo ir patarimų reikia ir tolesniame gyvenime.¹⁷ Tačiau tėvų vaidmuo yra išskirtinis ir nepakeičiamas. Lytinis ugdymas yra tėvų teisė ir pareiga ir šiam auklėjimui tėvai turi rūpestingai vadovauti tiek namuose, tiek parinkdami ir kontroliuodami auklėjimo institucijas. Šis auklėjimas negali būti atitrauktas nuo moralės principų ir pagarbos vertybėms.¹⁸

Skaistumo dorybė priklauso pagrindinės susivaldymo dorybės sričiai. Susivaldymas savo ruožtu yra susijęs su susitvarkymu, kuris yra ilgalaikis uždavinys. Todėl skaistumas yra pavaldus augimo dėsniams, t. y. tenka pereiti netobulo ir dažnai nuodėmei neatspaus skaistumo pakopas.¹⁹ Šv. Tomas Akvinietis taip pat skaistumą sieja su susivaldymu, įvardydamas jį santūrumu. Santūrumas yra skirtas sulaikyti geidžiamuosius potraukius, kylančius dėl jauslės besisiūlančių gėrybių, t. y., kad jauslės paklustų protui. Jei žmogus neturėtų santūrumo dorybės, valia galėtų lengvai pasiduoti jautimams, t. y. kaip gerį rinktųsi vien tai, kas atrodo gėriu jautimams. Tačiau žmogui, kaip protingai būtybei, natūralu trokšti to, ką protas laiko esant gėriu. Taigi santūrumo dorybė padeda protingai būtybei gyventi protingai, t. y. padeda žmogui pasiekti jo prigimtį atitinkantį tobulumą.²⁰

Kadangi žmogaus prigimčiai būdingas gebėjimas mylėti, todėl skaistumo dorybės neįmanoma suprasti atskirai nuo meilės dorybės. Jo paskirtis yra išvaduoti meilę nuo vartojimo nuostatos, sykiu ir apsaugoti patį asmenį nuo panaudojimo. Vartojimo nuostata darosi pavojingesnė, nes visokiais būdais yra užmaskuojama valioje, visas lytiškumo išraiškos formas vadinant tiesiog „meilę“. Be skaistumo meilė nėra meilė, nes ji nėra meilė tol, kol noras „vartoti“ nėra pajungiamas pasirengimui „mylėti“ be jokių sąlygų ir išlygų.²¹ Vadinamoji „laisvoji meilė“ naudojasi žmogiškomis silpnybėmis ir stengiasi jas nuspalvinti tam tikru orumu. Ji taip pat siekia nuraminti sąžinę, sukurdamą „moralinį alibi“, tačiau neatsižvelgia į visas iš jos išplaukiančias neigiamas pasekmes.²²

Tikroji meilė nėra jausmų audra, bet išmąstytas atidus sprendimas. Jei meilė yra valingas aktas, tai reiškia, kad žmogus pajėgia pasipriešinti instinktų spaudimui. Žmogus renkasi meilę, apsisprendžia mylėti ar nemylėti.²³ Tikra meilė yra asmens tobulėjimo jėga, judėjimo jėga, cirkuliuojanti nuo asmens prie asmens, nuo skirtumo prie tapatybės, nuo skurdo prie pertekliaus ir praturtinanti kiekvieną. Brandi meilė galima tarp asmenų ir yra ištikima asmeniui. Jei jau draugystė galima tik su nedaugeliu, juolab meilė, apimanti visus žmogaus gyvenimo lygmenis, galima tarp vyro ir moters ir įgauna kūniškas, veiksmingas, dvasines formas.²⁴

Meilė negali būti akla, bet turi matyti žmones tokius, kokie jie yra. Kaip jau matėme, žmogus savyje nešiojasi ir gėrio daigus, ir blogio šaknis. Paprastai tai, ką žmonės vadina meile, tėra tik emocijos, vengiančios tiesos. Tačiau meilė be tiesos yra pavojinga. Pagaliau meilė, neparemta tiesa ir teisybe, nėra nei reali, nei konstruktyvi, veikiau griauianti ir sentimentali. Meilės negali būti be pagarbos. O pagarba remiasi kito teise būti tokiam, koks jis yra, o ne tokiam, koks jis man yra vertingas. Drauge buvimo tikslas yra žmogiš-

kojo išsiskleidimo įgalinimas. O žmogaus fiziniam, psichologiniam ir dvasiniam brendimui reikalingas gyvenimo turinys, būtent gyvenimo vertybės. Meilė nebūtinai reikalauja kito poreikių patenkinimo, tarkim, kito seksualinių potraukių patenkinimo. Priešingai, jei meilė remiasi tiesa, jei norime kitą mylėti, kaip jis privalėtų būti mylimas, privalome kartais atsisakyti įvykdyti jo reikalavimus. Meilė, kuri remiasi tiesa, gali pareikalauti ir to, kas gali atrodyti bejausmiška ar net žiauru, pvz., nutraukti neleistiną erotinę meilę, nors tas žingsnis kuriam nors sukeltų skausmą ir nusivylimą.²⁵

Kadangi žmogaus orumas reikalauja, kad žmogus niekada nebūtų panaudotas kaip priemonė, skaistumo dorybei į pagalbą ateina drovumas. Drovas yra neatskiriamas nuo susivaldymo. „Drovumas apsaugo tai, kas žmogui yra intymu. Jis atsisako apnuoginti tai, kas turi būti paslėpta. Drovas kreipia žmonių žvilgsnius ir veiksmus taip, kad jie atitiktų jų asmens ir tarpusavio ryšių orumą. Drovas saugo žmonių ir jų meilės paslaptį. Mylint jis padeda būti kantriems ir saikingiems, reikalauja, kad būtų išlaikytos vyro ir moters savęs dovanojimo ir jų tarpusavio galutinio išsipareigojimo sąlygos. Drovas yra kuklumas. Jis padeda pasirinkti aprangą. Iškilus nesveiko smalsumo pavojui, jis verčia patylėti arba būti santūresniems.“²⁶

Drovumas yra būdingas tik žmogui, nes tik jis dėl pačios savo prigimties negali būti vartojimo objektas. Nors tiesioginis drovumo objektas, tiesioginis išgyvenimo – drovumo turinys yra lytinės vertės, vis dėlto netiesioginis drovumo objektas yra pats asmuo. Kadangi egzistuoja vartotojiško požiūrio pavojus dėl asmenyje glūdinčių lytinių verčių, drovas pasireiškia kaip siekimas jas slėpti. Tai natūralus ir savaiminis siekimas, liudijantis, kaip moralinė tvarka siejasi su būties tvarka, su prigimties tvarka. Šis savaiminis poreikis slėpti su asmeniu susijusias lytines vertes yra natūralus būdas atskleisti paties asmens vertę, kuri glaudžiai susijusi su asmens neliečiamumu, su jo nusistatymu nebūti vartojimo objektu.²⁷

Nepakanka tik asmens vertę apginti, slepiant lytines vertes, bet svarbu parodyti asmens vertę ir jo gebėjimą mylėti. Meilė yra dvasinės sielos, t. y. vidaus, o ne vien kūno dalykas. Iš šalies matomos tik išorinės apraiškos, tuo tarpu pats asmenų susilieėjimas, objektyvi meilės esmė iš išorės lieka neprieinama. Taigi drovas siekia slėpti ir meilės išreiškimą per lytinį aktą, kad apsaugotų pačios meilės vertę. Todėl demonstruoti lytinį aktą pašaliniams asmenims reikia išduoti meilę. Tik tikra meilė gali absorbuoti drovumą. Tai suprantama dėl to fakto, kad drovas yra polinkis slėpti lytines vertes siekiant ne užgožti jomis asmens vertę, bet priešingai – ją labiau išryškinti. Tikroji meilė – tokia meilė, kurioje lytinės vertės yra pajungtos asmens vertei. Asmens vertė čia vyrauja, jos teigimas atsiliepia visiems tiems išgyvenimams, kylantiems iš žmogaus jausmo. Yra žinoma, kad šie išgyvenimai natūraliai susiję su lytinėmis vertėmis. Vadinasi, tikroji meilė padaro, kad šie išgyvenimai taip paveikiami asmens vertės teigimo, jog išnyksta galimybė elgtis su kitu asmeniu kaip su vartojimo objektu.²⁸

Išvados

1. Žmogaus orumas yra įgimtas ir su juo nesisiderina vartojimas – asmuo negali būti vertinamas kaip vartojimo objektas arba kaip priemonė pasiekti kokį nors tikslą.

2. Žmogus yra kūniška lytinė būtybė, esmiškai išsiskirianti iš kitų būtybių žemėje, nes yra apdovanota protu ir laisve.

3. Lytinis potraukis skiriasi nuo lytinio instinkto, nes lytinis instinktas yra paveldėta gyvūno reakcija į lytinio poreikio patenkinimą, neapmąstant priemonių santykio su tikslu. Tuo tarpu žmogui toks elgesys yra netipiškas, nes jis sugeba apmąstyti priemonių santykį su tikslu ir priemonės renkasi priklausomai nuo siekiamo tikslo.

4. Tam, kad jauslumas deramai integruotųsi į žmogaus gyvenimą, jis turi būti nukreiptas į meilę kitam asmeniui. Todėl tam, kad lytinis potraukis pakiltų į meilės lygmenį, reikalinga skaistumo dorybė.

5. Drovumas yra būdingas tik žmogui, nes tik žmogus dėl savo prigimties negali būti vartojimo objektas.

6. Tikra meilė ištirpdo drovumą, nes jos atveju vyrauja paties asmens vertė, o ne jo lytinės vertės, todėl išnyksta pavojus kitą asmenį panaudoti kaip vartojimo objektą.

NUORODOS

¹ Paškus A. Meilė – žmogaus pašaukimas. Kaunas: Naujasis lankas. 2003. P. 44.

² Lawler R., Boyle J., May W. E. Catholic sexual ethics: a summary, explanation, defense. Huntington: Our Sunday Visitor Inc. 1996. P. 129.

³⁴ Wojtyła K. Meilė ir atsakomybė. Vilnius: Alka. 1994. P. 50.

⁵ Ten pat. P. 50.

⁶ Jonas Paulius II Familiaris consortio. Vilnius: Lumen fondo leidykla. 1994. 11.

⁷ Wojtyła K. Meilė ir atsakomybė. P. 54.

⁸ Lobato A. Žmogaus orumas ir likimas. Vilnius: Logos. 2001. P. 146.

⁹ Paškus A. Meilė – žmogaus pašaukimas. Kaunas: Naujasis lankas. 2003. P. 72.

¹⁰ United States Catholic Conference. Human sexuality: a Catholic perspective for education and lifelong learning. Washington, D.C.: United States Catholic Conference. 1991. P. 9–10.

¹¹ Paškus A. Meilė – žmogaus pašaukimas. P. 72.

¹² Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje „Gaudium et spes“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. 24.

¹³ Coleman G. D. Human sexuality: an all - embracing gift. New York: Alba House. 1992. P. 4–5.

¹⁴ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: Tarpdiecezinės katechetikos komisijos leidykla. 1996. 2338–2339.

¹⁵ Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje „Gaudium et spes“. 17.

¹⁶ Lawler R., Boyle J., May W. E. Catholic sexual ethics: a summary, explanation, defense. P. 130–131.

¹⁷ Wojtyła K. Asmuo ir veiksmas. Vilnius: Aidai. 1997. P. 312.

¹⁸ Peschke K. Krikščioniškoji etika. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1997. P. 342, 347.

¹⁹ Jonas Paulius II. Familiaris consortio. 37.

²⁰ Katalikų Bažnyčios katekizmas. 2341–2344.

²¹ Wojtyła K. Meilė ir atsakomybė. P. 215.

²² Ten pat. P. 217–218.

²³ Jonas Paulius II. Laiškas šeimoms. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1994. 14.

²⁴ Paškus A. Meilė – žmogaus pašaukimas. P. 167.

²⁵ Lobato A. Žmogaus orumas ir likimas. P. 151.

²⁶ Paškus A. Asmuo ir laisvė. Čikaga: Ateitis. 1984. P. 118–121.

²⁷ Katalikų Bažnyčios katekizmas. 2521–2522.

²⁸ Wojtyła K. Meilė ir atsakomybė. P. 228–231.

²⁹ Ten pat. P. 231–236.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. *Coleman G. D.* Human sexuality: an all - embracing gift. New York: Alba House. 1992.
2. *Jonas Paulius II* Familiaris consortio. Vilnius: Lumen fondo leidykla. 1994.
3. *Jonas Paulius II.* Laiškas šeimoms. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1994.
4. Katalikų Bažnyčios katekizmas. Kaunas: Tarpdiecezinės katechetikos komisijos leidykla. 1996.
5. *Lawler R., Boyle J., May W. E.* Catholic sexual ethics: a summary, explanation, defense. Huntington: Our Sunday Visitor Inc. 1996.
6. *Lobato A.* Žmogaus orumas ir likimas. Vilnius: Logos. 2001.
7. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčių šiuolaikiniame pasaulyje „Gaudium et spes“ // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.
8. *Paškus A.* Asmuo ir laisvė. Čikaga: Ateitis. 1984.
9. *Paškus A.* Meilė – žmogaus pašaukimas. Kaunas: Naujasis lankas. 2003.
10. *Wojtyła K.* Meilė ir atsakomybė. Vilnius: Alka. 1994.
11. *Wojtyła K.* Asmuo ir veiksmas. Vilnius: Aidai. 1997.
12. *United States Catholic Conference.* Human sexuality: a Catholic perspective for education and lifelong learning. Washington, D. C.: United States Catholic Conference. 1991.

Gauta: 2007 01 08

Parengta spaudai: 2007 04 23

Andrius NARBĖKOVAS

SEXUAL SHYNESS AS THE INHERENT FACTOR PROTECTING FROM BECOMING THE MEANS FOR ANOTHER PERSON

S u m m a r y

The article aims to present sexual shyness as an inherent characteristic that helps the person to be protected from being used as an object. The beginning of the article describes the Christian understanding of sexuality that is intrinsically related to the understanding of the human person. The distinction is made between sexual attraction and sexual instinct, having in mind that these terms are often used interchangeably. Instinctive actions urge to “choose” means without thinking about their relationship with the aims. However, human beings are capable to reflect upon the relationship between aims and means and are able to choose the means appropriate to the aims. Because of this ability to make choices the person becomes responsible for his/her choices therefore we can talk about sexual morals.

The human being is both corporal and spiritual and he/she is called to love with the whole being. Therefore love includes the human body and the human body participates in spiritual activity. Sexual attraction should not be directed only to physiological and anatomical qualities of the opposite sex because these qualities do not exist separately from a concrete person. Therefore sexual attraction that is formed in a normal way is always directed to the personal self of the human being and because of this attraction there is a chance for love to begin. There is a natural tendency for sexual attraction to become love because both subjects, different in their gender, are people. Love is an exceptional quality of human beings. In order for sexual attraction to progress into the level of love the virtue of chastity is needed. The article discusses the outcomes of attempts to separate the person from his/her sexuality which ends up in fragmentation of the human being. One of the forms of sexual separation is sexual asceticism, i. e. attempt to live as an asexual being when the person is disgusted by his/her sexuality and denies it at the same time denying his/her personal essence and sexuality as a gift. Another form of separating the person from his/her sexuality is that of taking a “playboy” or a “playgirl” position when the person keeps distance from personal involvement by this depersonalising his/her own sexuality.

Meanwhile, the chaste person cherishes all life and love potentials inherent to him/her and sees personal sexuality as a good and a gift. It is impossible to understand the virtue of chastity separately from the virtue of

love because of the inherent ability of the person to love. The purpose of chastity is to liberate love from consumer attitude and at the same time to protect the person from being used. The virtue of chastity is related to sexual shyness, which is inseparable from self-control. Sexual shyness protects the intimate part of the human being and directs the person's glances and actions in the way that they would correspond to personal dignity and the dignity of the relationship. Sexual shyness safeguards the intimate secret of the person and the secret of mutual love between the persons; it asks to safeguard the conditions of self giving and mutual ultimate commitment between the man and the woman. Finally, sexual shyness is the quality inherent only to humans because only the human being cannot become the object of consumption for the very virtue of his/her nature. Only real love can absorb this shyness because it eliminates the possibility to treat the other human being as an object of consumption.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: lytiškumas, personalizmo norma, drovumas, skaistumo dorybė, seksas, meilės dorybė.

KEY WORDS: sexuality, norm of personalism, sexual shyness, virtue of chastity, sex, virtue of love.

Andrius NARBKOVAS – kunigas, teologijos mokslų daktaras, Lietuvos medicininės etikos komiteto prie Lietuvos sveikatos apsaugos ministerijos narys, VDU ir MRU profesorius. VDU Santuokos ir šeimos studijų centro direktorius. Mokslinių tyrimų sritys: biomedicininė etika, šeimos ir santuokos teologija. Darbovietės adresas: Gimnazijos g. 7, Kaunas.

Andrius NARBKOVAS – a priest, doctor of sacred theology, Member of Medical Ethics Committee of Lithuania at the Ministry of Health Care, VMU, MRU professor. Director of Research center on marriage and family, VMU. Investigation fields: biomedical ethics, theology of marriage and family. Address (office): Gimnazijos 7, Kaunas.